

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА»

THE USE OF CRITICAL THINKING TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIALTY "ENGLISH LANGUAGE AND FOREIGN LITERATURE"

Стаття присвячена одній з актуальних проблем підготовки закладів вищої освіти – використання технологій критичного мислення під час формування іншомовної комунікативної компетентності студентів зі спеціальності «Англійська мова та зарубіжна література».

Зокрема, розкривається сутність таких понять як іншомовна комунікативна компетентність та зазначається що іншомовне спілкування має величезне значення для розвитку людської психіки, розвитку та становлення розумної, культурної поведінки.

Окреслено важливість педагогічної технології, яка є спеціально створена, пристосована до потреб і можливостей особистості процес активного засвоєння теоретичних знань і практичних умінь у процесі організації іншомовної комунікативної діяльності, спрямованої на гарантоване досягнення запланованого результату.

Висвітлюються значення термінів технологія навчання та педагогічна технологія й розкриваються критерії відбору педагогічних технологій, серед яких: науковість (дотримання певної наукової концепції, у нашому випадку виділеними нами підходами); системність (володіння всіма ознаками системи: логікою процесу, взаємозв'язком і цілісністю всіх частин з урахуванням особливостей викладання гуманітарних дисциплін); цілеспрямованість (мета застосування певної технології); ефективність (відбір технологій відповідно до цілей і завдань формування ІКК із забезпеченням досягнення певного стандарту навчання); відтворюваність (можливість застосування та відтворення технології в різних умовах, іншими суб'єктами).

Зазначено найбільш ефективні технології критичного мислення під час формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Англійська мова та зарубіжна література»: «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Шість капелюхів мислення», «Fishbone» (діаграма Ішікави), Дебати, дискусії, рольові ігри, «Ваші пріоритети» («Priority Ladder»), «Association» (Асоціація), «Основні етапи» («Milestones»).

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, технології критичного

мислення, англійська мова та зарубіжна література, заклади вищої освіти.

The article is devoted to one of the current problems of training higher education institutions – usage of critical thinking technologies during the foreign language communicative competence formation of students in "English Language and Foreign Literature".

In particular, the essence of such concepts as foreign language communicative competence is revealed and it is noted that foreign language communication is of great importance for the development of the human psyche, the development and formation of intelligent, cultural behavior. The importance of pedagogical technology is outlined, which is a specially created, adapted to the needs and capabilities of the individual process of active assimilation of theoretical knowledge and practical skills in the process of organizing foreign language communicative activity, aimed at guaranteed achievement of the planned result. The meanings of the terms teaching technology and pedagogical technology are highlighted and the criteria for selecting pedagogical technologies are revealed, including: scientificity (adherence to a certain scientific concept, in our case, the approaches we have highlighted); systematicity (possession of all features of the system: logic of the process, interconnection and integrity of all parts, taking into account the peculiarities of teaching humanitarian disciplines); purposefulness (purpose of using a certain technology); efficiency (selection of technologies in accordance with the goals and objectives of the formation of the ICC with ensuring the achievement of a certain standard of education); reproducibility (the possibility of using and reproducing technology in different conditions, by other subjects).

The most effective technologies of critical thinking during the foreign language communicative competence formation of higher education applicants in the specialty "English language and foreign literature" are indicated: "Brainstorming", "Circle of ideas", "Six thinking hats", "Fishbone" (Ishikawa diagram), Debates, discussions, role-playing games, "Your priorities" ("Priority Ladder"), "Association", "Main stages" ("Milestones").

Key words: foreign language communicative competence, critical thinking technologies, English language and foreign literature, higher education establishments.

УДК 378.014.61 : 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.30>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Ковальчук І.С.,

orcid.org/0000-0002-1687-9254

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Гайдай І.О.,

orcid.org/0000-0003-3180-1479

канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Суховерхівка С.В.,

orcid.org/0000-0001-7749-6399

ст. викладач кафедри теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Левківська К.В.,

orcid.org/0000-0001-6556-434X

канд. пед. наук,
асистент кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасна система вищої освіти вимагає від майбутніх фахівців не лише володіння ґрунтовними знаннями з іноземної мови, а й сформованою здатності критично мислити, аналізувати інформацію, аргументовано висловлювати власну позицію та ефективно комунікувати у міжкультурному

середовищі. Формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Англійська мова та зарубіжна література» передбачає розвиток не лише мовленнєвих навичок, але й когнітивних умінь, які забезпечують глибоке розуміння змісту навчального матеріалу.

Одним із дієвих підходів до досягнення зазначених цілей є впровадження технологій критичного мислення, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню аналітичного підходу до інформації та розвитку творчого потенціалу. Однак, незважаючи на зростаючу увагу до даного напрямку, проблема ефективного використання технологій критичного мислення у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності залишається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє, що тлумаченням терміна «компетентність» займалися багато світових учених, зокрема Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, Г. Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Консант, Ж. Делор, Дж. Куллахан, У. Мозер та інші. Серед українських науковців варто відзначити І. Зимню, І. Зязюна, Н. Бібік, С. Бондар, О. Пометун, М. Подоляка, Г. Селевка та ін.

Проблематика розвитку критичного мислення в освіті є предметом наукових розвідок багатьох українських і зарубіжних дослідників (Д. Халперн, Е. Пол, Л. Елдер, Дж. Дьюї, О. Пометун, І. Сущенко, Л. Мацько та ін.). У своїх працях вони розглядають критичне мислення як складову інтелектуальної культури особистості, що забезпечує здатність до аналізу, оцінювання й прийняття обґрунтованих рішень. Окремим питанням щодо розвитку технологій критичного мислення присвятили свої наукові розвідки Л. Барановська, Л. Морська, І. Сімкова, А. Заслужена [1], Н. Баріненкова, Н. Лашук [2], С. Качмарик, С. Христюк, Л. Шанаєва-Цимбал [3], Р. Кузьменко, С. Крилова, Л. Шкілл [4], Т. Полонська [5].

У сфері викладання іноземних мов технології критичного мислення розглядаються як ефективний засіб активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку навичок усного та письмового мовлення, а також формування міжкультурної компетентності (С. Веллес, Б. Блум, Д. Фішер, Н. Фрай та ін.).

Однак у більшості наукових праць увага зосереджується на окремих методичних аспектах без цілісного опису системи інтеграції критичного мислення в процес формування ІКК майбутніх філологів. Це зумовлює потребу у подальшому науковому аналізі та практичному узагальненні досвіду застосування даних технологій у закладах вищої освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових джерел свідчить, що питання розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти розглядається переважно у контексті загально педагогічної або філологічної підготовки. Проте недостатньо дослідженими залишаються аспекти інтеграції технологій критичного мислення безпосередньо у процес формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови та зарубіжної літератури. Зокрема, потребують подальшого вивчення питання добору ефективних

методів, прийомів і форм роботи, які б забезпечували гармонійне поєднання розвитку мовленнєвих умінь із формуванням навичок аналітичного, рефлексивного та творчого мислення. Також актуальним залишається пошук оптимальних педагогічних умов та критеріїв оцінювання рівня сформованості критичного мислення у процесі іншомовної підготовки здобувачів освіти.

Мета статті полягає у визначенні теоретичних засад та обґрунтуванні педагогічних умов ефективного використання технологій критичного мислення у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Англійська мова та зарубіжна література».

Виклад основного матеріалу. ХХІ століття ознаменувалось достатніми змінами у соціально-економічному розвитку України. Значно активізувалися міжнародні зв'язки нашої держави, посилювався її авторитет у світовому та європейському просторі. Сьогодні, коли Україна орієнтується на Європу, володіння іноземними мовами є однією з умов особистісного та професійного становлення людини. Знання мов є важливою передумовою для формування особистісних, культурних та професійних особливостей особистості. Загальна стратегія вивчення іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних і суміжних наук. У їх основу покладено комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету вивчення іноземних мов, а саме оволодіння іншомовним спілкуванням через формування і розвиток комунікативної компетенції, що передбачає також розвиток особистості [9, с. 48].

Виходячи з цього, іншомовне спілкування має величезне значення для розвитку людської психіки, розвитку та становлення розумної, культурної поведінки. Психічний розвиток людини починається зі спілкування. Це перший вид соціальної активності, який виникає в онтогенезі та завдяки якому індивід отримує необхідну для його розвитку інформацію. Так, іншомовне мовлення формує і розвиває здібності, виступає засобом отримання знань та навичок особистості [9, с. 49].

Варто додати, що професійна іншомовна комунікативна компетентність – це взаємопов'язана комбінація іншомовної комунікативної компетентності з предметною або фаховою. Така комбінація і передбачає формування професійної іншомовної комунікативної компетентності, яка відбувається під час вивчення таких предметів як «Іноземна мова за професійним спрямуванням». Така компетентність формується на основі здобутих знань зі спеціальності, оскільки неможливо вивчити професійні терміни, доцільність та правильність їхнього використання, не знаючи їхнього значення [9, с. 125].

У педагогічній літературі приділено багато уваги розробці технологій навчання та виховання.

Ґрунтуючись на аналізі різнобічних підходів до цієї проблеми, учені визначають технологію навчання: **технологія навчання** – це послідовність операцій і процедур, що становлять у сукупності цілу дидактичну систему, реалізація якої в педагогічній практиці призводить до досягнення конкретних цілей навчання та виховання за оптимально короткі терміни, з найменшою витратою педагогічних сил і засобів [8, с. 121].

Педагогічна технологія є радикальним оновленням інструментальних і методологічних засобів педагогіки та методики за умови збереження наступності розвитку педагогічної науки і практики; набором технологічних процедур, які забезпечують якість професійно-комунікативної діяльності студента та гарантують кінцевий результат [8, с. 124].

Зміст поняття “педагогічна технологія” розглядають як: сукупність методів, засобів і прийомів праці, що використовуються для збирання, систематизації, зберігання, подання важливих даних (М. Жалдак); систему загальнопедагогічних, психологічних, дидактичних, методичних процедур взаємодії педагогів і тих, хто навчається; галузь дослідження теорії та практики (у рамках системи освіти), яка має зв'язок з усіма сторонами організації педагогічної системи для досягнення специфічних і потенційно відтворюваних педагогічних результатів (П. Мітчел); систему проектування та практичного застосування адекватних цій технології педагогічних закономірностей, цілей, принципів, змісту, форм, методів і засобів навчання та виховання, що гарантують досить високий рівень їхньої ефективності, зокрема й під час наступного відтворення (В. Андрєєв).

На основі аналізу наявних думок у дисертаційному дослідженні І. Ковальчук, ми розглядаємо педагогічну технологію, як спеціально створений, пристосований до потреб і можливостей особистості процес активного засвоєння теоретичних знань і практичних умінь у процесі організації іншомовної комунікативної діяльності, спрямованої на гарантоване досягнення запланованого результату. Педагогічна технологія є ядром для формування ІКК, продуктивної співпраці майбутніх фахівців [6].

На основі узагальнених нами якісних характеристик педагогічної технології використані педагогічні технології задовольнили такі **критерії**, як:

– **науковість** (дотримання певної наукової концепції, у нашому випадку виділеними нами підходами);

– **системність** (володіння всіма ознаками системи: логікою процесу, взаємозв'язком і цілісністю всіх частин з урахуванням особливостей викладання гуманітарних дисциплін);

– **цілеспрямованість** (мета застосування певної технології);

– **ефективність** (відбір технологій відповідно до цілей і завдань формування ІКК із забезпеченням досягнення певного стандарту навчання);

– **відтворюваність** (можливість застосування та відтворення технології в різних умовах, іншими суб'єктами).

Залежно від цілей, змісту та форм іншомовної комунікативної компетентності ми використовували **технології критичного мислення**, спрямовані на розвиток позитивної мотивації та цілепокладання, умінь самостійної роботи та автономного навчання студентів. Технологія розвитку критичного мислення – одна з технологій, яка може вирішити завдання, поставлені в нових стандартах. Мета цієї навчальної технології – розвиток навичок мислення студентів, які необхідні не тільки в навчанні, але і в житті [10, с. 190].

Використані технології критичного мислення як мислення вищого порядку спиралися на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших, передбачали розвиток здатності студентів аналізувати навчальну інформацію з позиції логіки та особистісного підходу для використання отриманих результатів як до стандартних, так і нестандартних ситуацій і проблем, а також здатність ставити нові запитання, знаходити аргументи, приймати незалежні продумані рішення.

Формування іншомовної комунікативної компетентності є складним і багатовимірним процесом, який передбачає інтеграцію мовних, соціокультурних, когнітивних та особистісних компонентів. Застосування технологій критичного мислення сприяє створенню освітнього середовища, орієнтованого на активну діяльність здобувачів освіти, розвиток їхнього вміння аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію, висловлювати аргументовані судження. Серед найбільш ефективних методів і прийомів можна виокремити такі: «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Шість капелюхів мислення» (Е. де Боно), «Fishbone» (діаграма Ішікави), Дебати, дискусії, рольові ігри, «Ваші пріоритети» («Priority Ladder»), «Association» (Асоціація), «Основні етапи» («Milestones»).

Інтеграція цих технологій у навчальний процес передбачає поєднання традиційних методів викладання із сучасними підходами, спрямованими на розвиток самостійності мислення. Важливою педагогічною умовою є створення ситуацій проблемного характеру, які стимулюють студентів до рефлексії та пошуку альтернативних рішень, а також системне використання автентичних матеріалів, що формують міжкультурну обізнаність і когнітивну гнучкість.

1. Мозковий штурм – це один з найбільш ефективних методів для швидкої генерації ідей і розвитку креативного потенціалу студентів. На заняттях з англійської мови цей метод можна

застосовувати для активізації мовної практики і стимулювання творчого мислення. Наприклад, можна почати урок з мозкового штурму на тему, пов'язану з новим словником, де студенти повинні придумати різні асоціації до нового слова або фрази. Це дозволяє їм не лише збагатити свій словниковий запас, але й активувати креативність. Також цей метод можна застосовувати для розвитку навичок опису, коли студенти по черзі пропонують варіанти опису однієї і тієї ж картини чи ситуації. Після збору ідей можна провести аналіз кожного варіанту і обрати найцікавіші або найточніші пропозиції.

Крім того, мозковий штурм допомагає при підготовці до дискусій чи написання есе, де студенти спочатку генерують ідеї, а потім систематизують їх у логічний порядок. Наприклад, під час заняття з літератури можна запропонувати студентам подумати, які можливі інтерпретації можуть бути у конкретного літературного твору або героя. Використання цього методу створює атмосферу активної співпраці і сприяє розвитку мовної впевненості. Важливо, що на цьому етапі всі ідеї заохочуються, навіть якщо вони здаються незвичайними чи незавершеними.

2. Коло ідей – це метод, який сприяє груповій взаємодії та розвитку комунікативних навичок через поетапне доповнення ідеї кожним учасником. Цей метод можна використовувати під час групових обговорень тем, пов'язаних із літературою чи культурою англomовних країн. Наприклад, на заняттях з літератури студенти можуть в колі ідей обговорювати персонажа з певного твору, кожен по черзі додаючи нову характеристику або спостереження. Це дозволяє їм не тільки активно взаємодіяти, але й думати критично, адже вони змушені розглядати думки інших. Такий формат сприяє розвитку активного слухання і вміння аргументувати свою точку зору.

Коло ідей можна використовувати також для роботи з текстами, коли студенти по черзі роблять припущення про наступні події в оповіданні або аналізують мотивацію персонажів. Під час роботи з граматику студенти можуть обговорювати різні варіанти використання граматичних конструкцій у певних контекстах, оцінюючи їхню правильність і ефективність. Коло ідей також дозволяє легко змінювати тему обговорення і організувати це обговорення в інтерактивному форматі, де всі учасники залучені до процесу. Студенти можуть обирати тему для обговорення з літератури або мовного аспекту, після чого поступово розширювати думки на основі взаємних доповнень. Цей метод дозволяє розвивати вміння працювати в команді та демонструвати мовну гнучкість у різних контекстах.

3. Шість капелюхів мислення (Е. де Бono). Техніка шести капелюхів мислення дозволяє підходити до аналізу будь-якої ситуації з різних точок

зору, що є корисним на заняттях з англійської мови. Наприклад, при аналізі літературного твору студенти можуть брати на себе різні ролі, кожен з яких репрезентує певний стиль мислення. Логічний капелюх дозволяє зосередитися на фактах і аргументах, емоційний капелюх – на почуттях персонажів, а креативний капелюх – на нових ідеях та інтерпретаціях. Студенти можуть працювати в групах, де кожен учасник розглядає ситуацію або текст через призму одного з «капелюхів», а потім представити свої висновки. Це дає змогу не тільки збагатити аналіз твору, але й розвивати критичне мислення.

Шість капелюхів також можна використовувати для обговорення мовних явищ, наприклад, при вивченні граматики, де студенти можуть підходити до складних конструкцій з різних аспектів: з точки зору правильності, емоційної виразності, чи доцільності використання. Цей метод сприяє розвитку мульти-дисциплінарного підходу, де студенти не лише вивчають текст, але й працюють з ним з різних напрямків. Під час дебатів чи дискусій шість капелюхів дозволяють учасникам виражати різні думки в межах одного обговорення, а також вчать шукати компроміси. Техніка також допомагає студентам краще розуміти свої власні позиції та аргументи, що важливо при розвитку навичок аргументованого мовлення. Це розвиває у студентів здатність до самостійного аналізу та гнучкості мислення.

4. Fishbone (діаграма Ішікави). Діаграма Ішікави дозволяє структурувати причини і наслідки певних явищ, що може бути надзвичайно корисним на заняттях з англійської мови для аналізу мовних чи літературних проблем. Наприклад, якщо студенти часто роблять однакові граматичні помилки, можна використати цей метод для виявлення причин. Студенти разом з викладачем розробляють діаграму, де головна проблема знаходиться в середині, а причини – на гілках, що дозволяє детально вивчити кожен аспект. Це може бути допоміжним інструментом для аналізу текстів, де студенти вивчають, як різні елементи, такі як стиль, персонажі, чи символізм, взаємодіють між собою і сприяють розвитку теми.

Діаграма Ішікави може бути корисною при розгляді причинно-наслідкових зв'язків у літературних творах, де студенти виявляють, як одне рішення персонажа веде до інших подій або змінює напрям сюжету. У процесі навчання граматики цей метод дозволяє детально досліджувати причини неправильного використання певних конструкцій та пропонувати шляхи їх виправлення. Застосування діаграми Ішікави допомагає студентам бачити загальну картину і поетапно вирішувати проблему. Також її можна використовувати для аналізу результатів тестів або контрольних робіт, щоб зрозуміти, які аспекти навчання потребують додаткової уваги. Студенти можуть разом

з викладачем побудувати діаграму для вивчення причин їхніх помилок у мові, а потім скласти план для усунення цих проблем. Цей метод допомагає створити структурований підхід до розв'язання мовних труднощів.

5. Дебати, дискусії, рольові ігри. Дебати, дискусії та рольові ігри є надзвичайно корисними для розвитку мовленнєвих навичок студентів, особливо коли вони вивчають англійську мову. Для студентів спеціальності «Англійська мова та література» ці методи дозволяють працювати з текстами, ідеями і культурними концептами в інтерактивному форматі. Наприклад, дебати можуть проводитися на теми, що стосуються літератури, де студенти повинні аргументувати свою точку зору щодо інтерпретацій певного твору чи персонажа. Дискусії на уроках допомагають студентам висловлювати та захищати свої думки, використовуючи правильну лексику та граматику.

Рольові ігри дають можливість студентам зануритись у контексти, які дозволяють активізувати мову в реальних ситуаціях. Наприклад, на основі літературного твору студенти можуть розігрувати сцени, в яких вони стають персонажами і повинні взаємодіяти з іншими студентами відповідно до сюжету. Цей метод дозволяє не тільки покращити розмовні навички, але й розвинути емпатію та здатність бачити світ очима інших. Під час дискусій важливо, щоб студенти могли використовувати англійську мову для вираження складних ідей та оцінок, а також вдосконалювати свої навички слухання та аналізу. Крім того, рольові ігри та дебати допомагають студентам розвивати критичне мислення і вміння оцінювати інформацію з різних перспектив.

6. Технологія критичного мислення «Ваші пріоритети» або «Priority Ladder» (Сходи пріоритетів) допомагає студентам визначати, які з елементів проблеми чи ситуації є найбільш важливими, а які можуть бути менш суттєвими. Це дозволяє студентам не лише структурувати свої думки, але й організовувати процес прийняття рішень. На заняттях з англійської мови та зарубіжної літератури цей метод можна застосовувати, коли студенти аналізують літературний твір або важливу тему. Наприклад, при вивченні роману студенти можуть створювати «сходи» для оцінки значущості різних персонажів, подій чи тем, де вони повинні визначити, що в творі є найбільш важливим для розуміння його основної ідеї. Це сприяє розвитку уміння аргументувати свої рішення і висловлювати думки з логічною послідовністю.

«Priority Ladder» також може бути корисним при аналізі мовних явищ, коли студенти, використовуючи схему, повинні визначити, які аспекти граматики чи лексики є більш важливими для певного контексту. Наприклад, студенти можуть створювати «сходи» для порівняння використання різних часових форм в англійській мові в залежності від

їх функціонального значення. Використання цієї техніки допомагає студентам впорядкувати ідеї і визначити, які з них є найбільш актуальними для подальшої роботи. Це підвищує ефективність навчального процесу, дозволяючи студентам розвивати навички критичного мислення. Важливо, щоб студенти мали змогу обговорити свої вибори з іншими учасниками і обґрунтувати їх, що розвиває також мовленнєві навички.

7. Технологія «Association» передбачає створення зв'язків між новими знаннями та вже наявними у пам'яті, що сприяє кращому запам'ятовуванню і глибшому розумінню матеріалу. На заняттях з англійської мови та зарубіжної літератури цей метод можна використовувати для активізації попередніх знань студентів і їхнього творчого підходу до вивчення нових тем. Наприклад, студенти можуть асоціювати персонажів з різних творів, порівнюючи їхні характери, мотиви чи дії. Під час вивчення нової лексики, можна запропонувати студентам створювати асоціативні мережі, де вони з'єднують нові слова з іншими словами, образами чи ситуаціями, які вони вже знають. Це дозволяє зробити процес вивчення мови більш інтерактивним і зв'язати нові концепти з реальним досвідом учнів. Також цей метод можна застосовувати під час роботи з темами на уроках літератури: студенти можуть обговорювати, як певні теми в літературі (наприклад, любов, зрада, моральні дилеми) асоціюються з сучасним світом або їхнім власним досвідом.

Важливо, що при використанні «Association» студенти мають розвивати свою здатність до порівняння і знаходження зв'язків між різними аспектами вивченого матеріалу. Цей метод сприяє розвитку креативного мислення, допомагаючи учням підходити до вивчення мови та літератури більш глибоко і всебічно. Крім того, асоціативне мислення дозволяє зробити вивчення більш цікавим і менш механічним, оскільки воно сприяє індивідуалізації навчання.

8. Технологія «Основні етапи» («Milestones») передбачає поділ навчального процесу на важливі етапи, кожен з яких є значущим кроком до досягнення кінцевої мети. Це дозволяє студентам не лише бачити весь процес як цілісну картину, але й оцінювати свої досягнення на кожному етапі. На заняттях з англійської мови та зарубіжної літератури цей метод можна застосовувати для планування процесу вивчення літературного твору або мовного матеріалу. Наприклад, вивчення роману можна розділити на кілька етапів: знайомство з авторами та їх контекстом, аналіз основних тем і персонажів, обговорення літературних технік, а потім підсумкове написання есе чи дискусія.

Кожен етап стає важливим кроком на шляху до досягнення основної мети – глибокого розуміння твору. Для вивчення мови цей метод можна

використовувати для організації навчального процесу, коли студенти досягають певних результатів на кожному етапі: освоєння базових граматичних конструкцій, розширення словникового запасу, досягнення рівня комунікації на певному етапі. Використання «Milestones» дозволяє студентам оцінювати свої досягнення і краще розуміти, які саме навички їм потрібно покращити. Цей метод також стимулює студентів до досягнення результатів, оскільки вони можуть наочно бачити, як їхні зусилля наближають їх до мети. Студенти можуть використовувати цей підхід для самостійного планування навчального процесу, визначаючи етапи, на яких вони хочуть досягти певних результатів. Це дозволяє підвищити мотивацію та залученість студентів до процесу навчання, адже кожен етап стає досяжною метою. Технологія «Milestones» дозволяє організувати уроки таким чином, щоб кожен студент міг чітко бачити свій прогрес і відповідно коригувати свої зусилля для досягнення наступного етапу.

Висновки. Отже, використання технологій критичного мислення у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти є ефективним засобом підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх філологів. Застосування методів, орієнтованих на розвиток аналітичних, творчих і комунікативних умінь, сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню їхньої здатності до самостійного мислення, оцінювання інформації, логічного аргументування та обґрунтованого прийняття рішень.

Інтеграція технологій критичного мислення у навчальний процес з навчальної дисципліни «Англійської мови та зарубіжної літератури» забезпечує: підвищення мотивації до навчання; розвиток когнітивної й комунікативної автономії студентів; удосконалення мовленнєвих навичок через проблемно-пошукову діяльність; формування готовності до міжкультурного діалогу на основі усвідомленого сприйняття іншомовного матеріалу.

Таким чином, технології критичного мислення є потужним педагогічним інструментом, який поєднує розвиток інтелектуальних і мовленнєвих здібностей майбутніх фахівців-філологів.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є розроблення методичних моделей інтеграції технологій критичного мислення у процес викладання різних аспектів англійської мови (лексики, граматики, письма, аудіювання), створення критеріїв та інструментарію для діагностики рівня сформованості критичного мислення

у студентів-філологів, а також вивчення впливу таких технологій на розвиток міжкультурної комунікативної компетентності. Доцільним видається також дослідження можливостей поєднання критичного мислення з іншими сучасними освітніми підходами – такими як CLIL, проблемно-орієнтоване навчання та цифрові технології навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Baranovska L., Morska L., Simkova I., Zasluzhena A. Enhancing critical thinking skills of future language scholars in pedagogical courses. *Advanced Education*. 2025. Pp. 91–99.
2. Barinenkova N., Lashuk N. Formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic higher educational institutions by the method of innovative dictations. *Educological discourse*. 2019. № 1–2(24–25). С. 104–114.
3. Kachmarchyk S., Khrystiuk S., Shanaieva-Tsymbal L. Using blended learning technology in foreign language communicative competence forming of future International Relations specialists. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2024.
4. Kuzmenko R., Krylova S., Shkill L. Critical thinking development in foreign language learning at higher education institutions: philosophical and anthropological dimensions. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Філософія. Культура»*. 2024. № 39. С. 47–51.
5. Polonska T. Critical thinking as a technology of competence-oriented teaching foreign languages to gymnasium students in grades 5–6. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 1. С. 70–79.
6. Ковальчук І.С. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук. Житомир, 2018. 142 с.
7. Подоляк М. В. Аналіз поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність» у вітчизняному та зарубіжному науковому просторі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 192. С. 124–129.
8. Умінська А.П.. Формування рефлексивної культури майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук. Житомир, 2017. 211 с.
9. Чиханцова О.А. Іншомовна комунікативна компетентність як фактор розвитку особистості. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4 (88). С. 45–51.
10. Ягоднікова В.В. Застосування технології розвитку критичного мислення у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Вісник післядипломної освіти*. 2009. Вип. 11(1). С. 190–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2009_11%281%29__26.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025